

A hard-rock mítosza és kvintesszenciája – Led Zeppelin: Four Symbols (ZOSO, 1971)

Egy lemezborító egyetlen szó nélkül: a címlapon rőzsehordó öregember omladozó falra akasztott képen. A belső borítón lámpás próféta, aki hegytetőről néz le a völgybe. A lemez címkéjén négy szimbólum. Egy körbe zárt toll, három egymásba fonódó karika, három összekapcsolódó mandulaszem, valamint egy rejtélyes szó, ami ZOSO-nak olvasható.

Ez az LP, a Led Zeppelin IV. számú albuma, a hard-rock műfaj múlhatatlan kvintesszenciája.

Amikor a zenekar és mindenható, "botfülű" menedzsere, Peter Grant, kitalálták, hogy negyedik lemezüket minden külső "eligazító" nélkül dobják piacra, sokan "üzleti öngyilkosságnak" tartották az ötletet. A Zep azonban bízott saját erejében és hatásában: az 1968 őszétől kezdődő három év alatt a feje tetejére fordították a rock-világot, a kemény zene, a blues egészen sajátos ötvözetével, és a brit folk elemeit is úgy használták fel, ahogyan előttük senki más. Első három albumuk többszörös platinalemez lett, nyolcszor turnéztak az Egyesült Államokban (volt, aki akkoriban azt hitte róluk sikerük nyomán, hogy amerikaiak), bejárták Nyugat-Európát, a Távol-Keletet, most őket kísérte az a tömeghisztéria, ami az előző évtizedben a Beatlest. A negyedik albumuknál már megengedhették maguknak, hogy azt csináljanak, amit akarnak.

Így talált rá mind a négy zenész a maga szimbólumára, amelyek részben a kelta misztikából, részben pedig a Page által tanulmányozott okkult hagyományból származtak. A próféta figurája pedig egyenesen a tarot kártya Nagy Árkánumnak IX.

lapjáról jött. (A rőzsehordó mesebeli nagyapó alakjának eredete ismeretlen).

A zene, a nyolc dal pedig maga a tökéletesség. A nyitó Black Dog furcsa, amelynek erotikus történetében szó sincsen kutyáról, csupán egy, az udvarház körül ólálkodó labradorról kívántak megemlékezni, féloldalas ritmusokkal kíséri Plant rhythm and blues-os „előéneklését”, amelyre egy pompás gitárriff felel. A Rock And Roll a legjobb Chuck Berry-s hagyományokat követi, persze Zep-hangvétellel megbolondítva. A The Battle Of Evermore megzenésített Tolkien-történet akusztikus gitárokra és mandolinokra, amelyben Robert Sandy Denny-vel, a Fairport Convention egykori énekesnőjével énekel szép duettet. És ezt követi az első oldal végén a dalok dala, a Stairway To Heaven, egy tarot-út költői megfogalmazása három tételben, Page duplanyakú gitárjának főszereplésével.

Egy akkordfüzér, amelynek hallatán milliók szíve szorul össze, verssorok, amelyeket nemzedékek kívülről tudnak és együtt énekelnek a lemezzel. Ez a 7 perc 55 másodperc újraértelmezte a rockot, közös nevezőre hozta a misztikus balladákat a kemény rock-blues hatásokkal, az akusztikus gitárfutamokat a féktelen szólókkal. Egyike volt azoknak a kompozícióknak, amelyekkel a rock-zene végleg átkerült az ifjúsági szórakozás kategóriájából a művészetébe.

A dalt az együttes wales-i Bron-y-Aur tanyán kezdték el írni 1970 őszén egy ódon kandalló mellett, majd egy másik dél-angliai vidéki kúrián, Headley Grange-ben és a londoni Island stúdióban készült el a végleges változat. Születéséről számos legenda kering. A szöveget Robert Plant spirituális útkeresésének tekintik. Az énekes ekkortájt már belemélyedt a tarot-kártya rejtelseibe, és a szélben lengedező, mennyekbe

vezető lépcsőút gondolata jól egybevághat a Remetével. Megtalálhatók benne fantasztikus elemek is, a rejtélyes Hölgy, vagy a nevetéstől visszhangzó erdő, amelyek a Plantnek oly kedves Arthur-legenda, vagy A Gyűrűk Ura világát idézik. Robert meríthetett egy további olvasmány-élményéből, Lewis Spence Mágikus művészet a kelta Britanniában című könyvéből is, így kerülhettek bele a szövegbe a Május-királynők, a dudások, és a nyüzsgő élő sövények.

A bevezető akusztikus gitár-akkordokról Jimmy Page azt állította, hogy különféle hangolásokat próbált ki két nyakú gitárjának 12 húros felén, más vélemények szerint a Spirit kaliforniai hippi-zenekar egyik dalában hallotta ezt a futamot a Zep "agya" és megtetszett neki.... A reneszánsz hangulatot erősítette a háttérből az a blockflöte-hang, amit John Paul Jones elektromos orgonán "állított elő". A "tépelő" első részt egy határozottabb középrész követi, majd jön egy igazi hard-rock szóló, amelynek eredetileg öt változatát vették fel, és a végén az addig kifinomultabb hangján éneklő Plant John Bonham dübörgése közepette üvölti a végső tanulságot:

„és minden egy és egy minden
Sziklák vagyunk s el nem porladunk”

A záró sor kíséret nélkül szólal meg a Hölgyről és a mennyei lépcsőútról, amely a távolba vész.

Mivel köztudott volt, hogy Page a híres-hírhedt mágus Aleister Crowley híve, egyes keresztény fundamentalista körök azt állították: a dal sátánista üzenetet tartalmaz, amit akkor lehet hallani, ha valaki visszafelé játssza le a dalt. Az együttes ezt az

ostobaságot mindössze egy mondatból álló közleményre méltatta: "A mi lemezjátszónk csak egy irányban működik: előre".

A dalt premierje után egyetlen Led Zeppelin-koncerten sem mulasztották el a Stairway-t játszani, többnyire a bulik végén vagy ráadásként. A kalózlemezekről számtalan változata ismert, Plant "megbeszéli" bennük a szöveg egyes sorait a közönséggel – egyik kiszólása, „Has anybody remembered laughter?” fogalommá vált, volt olyan, hogy csak annyit kellett mondania: „Has anybody...” - és a koncertváltozatok Page zseniális gitárjátékát ezer színben mutatják be. Külön figyelemre méltó az 1980. július 7-én Nyugat-Berlinben, az utolsó Led Zeppelin-koncerten előadott változat: Page többször is újra kezdte a szólót, mintha érezte volna, hogy így együtt a négy muzsikussal soha többé nem fogja játszani. A három életben maradt zenész még közkívánatra beiktatta programjába 1985-ben a Live Aid-en és 1988-ban az Atlantic cég 40. születésnapjában. Page szólókoncertjein néha előadott belőle egy instrumentális egyveleget. Amikor 1998-ban Planttel közösen felléptek Budapesten, az egyik dal végén bejátszotta a legendás akkordsort - aztán elvetemült módon megállt. 2007. december 10-én a londoni O2 Aréna Led Zeppelin-reunionján azonban – Jason Bonhammal a doboknál - ismét elindították a szíveket a lépcsők útján...

A Stairway To Heaven minden idők rádióban legtöbbször játszott dala lett Amerikában. Jellemző, hogy éveken át számos gitárboltban kiírták: "Nincs Stairway To Heaven", különben minden amatőr gitáros ezt próbálgatta volna. Csupán 2001. szeptember 11 után nem lehetett egy ideig játszani, amikor az amerikai rádiókban cenzúráztak minden olyan dalt, amely

tűzről, halálról, mennyekről, pokolról szólt – John Lennon Imagine-jától az AC/DC Highway To Hell-éig.

A második oldalon a Misty Mountain Top szinte punkosan brutális, pedig ez is Tolkien-ből, a Hobbit című regényéből táplálkozott. A Four Sticks viszont megint tele van furcsa ritmusképletekkel, és John Paul Jones mellotronja nyugtalanító szimfóniát varázsol az ének mögé. E dal „rejtett keletiessége”, akárcsak a III.-as Zep-albumon hallható Friends-é, vagy a Psychical Graffiti Kashmirjéé, akkor jött ki igazán, amikor Page és Plant 1994-ben arab és indiai muzsikusokkal közösen áthangszerelte, később Plant önálló koncertjein ugyanebben a szellemben játszotta. Az ugyancsak örök kedvenc Going To California újra kis akusztikus gyöngyszem, Plant ismét bebizonyítja, ha még valaki nem jött volna rá, hogy nemcsak "üvölteni" tud. A köztudatban „hippi-émlékezésként” élő dalt Jimmy és Percy az általuk nagyra tartott Joni Mitchell iránti tiszteletből írták.

És a vége egyszerűen frenetikus: a When The Levee Breaks, Memphis Minnie 1928-as szerzeményének átdolgozása, "Bonzo" Bonham ágyúlövés-szerű dob-dübörgéseivel, és hideglelős szájharmonika-játékkal. Az eredeti dal az 1927-es nagy Mississippi-árvizet idézi fel, a Zep felvétele azonban 2004-ben új értelmet kapott, amikor a Katrina hurrikán elmosta New Orleanst. Ezt a zenét keverték a pusztulást bemutató klip alá, és Spike Lee afro-amerikai rendező is ezt a címet adta a katasztrófáról és a szövetségi kormány nemtörődömségéről szóló filmjének. Szinte látjuk, hogy Plant a mindennél örültebb refrén közben saját tengelye körül forog és hatalmas hajkoronája forgószéllé válik.

Amikor egy hanyag slide-gitárfutammal hirtelen vége lesz a dalnak és a lemeznek, a hallgató még sokáig levegő után kapkod...